

Шышихъэум и 14-р — псэольэшьым и Маф

Адыгэ Республикаем
псэольэшьымкъе
иофышэхэу,
иветранхэу
льятэнгъэ
зыфэтшыхэрэр!

Шыусэнхъат епхыгъэ мэ-
фэкынкъе — псэольэшьым и
Мафэкъе тышувуфгушло! Мы
мэфэкыр специалистыбээ —
архитекторхэм, дизайнерхэм,
прорабхэм, чырбыщэтельхэ-
хэм, монтажникъем ыкни нэмыхъ-
зу зиофтшэнкъе цыфхэм ящы-
лакъе афэзигъэдахэхэрэм, цыф-
хэр зычэсирэ унэхэр, промыш-
леннэ псэуальхэр, социальнэ
учреждениехэр зыгъэпсыхэрэм
хагъеунэфыкы.

Мы аужыре ильесхэм псэ-
ольэшьым Адыгейим псынкъеу
зыщеушьомбгыу. Псэольэшьхэм
яякупхъягъе ишуагъэкъе псэуплэ-
метрэ минишъэ пчыагъе респуб-
ликем щатыгъ, социальнэ мэ-
хъанэ зиэ псэуальхэр щашы-
гъяхъ ыкни щагъэцэкъэжыгъяхъ.

Мэхъанэшко зиэ иоф эзэр-
зешуахырэм, республикем
ихэхъонгъе яяхыншо зэр-
хашыхъэрэм афэш Адыгейим
ипсэольэшьхэм лъэшэу тафэрэз.
Псэольэшьым иветранхэу
зышихъамысжъеу лэжагъэхэм,
хэбзэ шлагъохэм арыгъозагъэ-
хэм шыхъафэу «тхъашуягъэ-
псэу» ятэо.

Ныбджэгъу лъаплэхэр, псау-
нгыгъе пытэ, щыекъе-псэукъе
дэгъу шыулэнэу, шыулофшэн
гъэхъэгъакъхэр щышуушынэу
шүфэтэо!

Адыгэ Республикаем
и Лышхъэу, Урысые по-
литическе партиеу «Единэ
Россием» и Адыгэ шольъир
кутамэ и Секретарэу
Къумпъил Мурат
Адыгэ Республикаем
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэр
Владимир НАРОЖНЭР

Гурыт еджапшэхэм ягъэпсын зэрэкторэр зэрагъэшлагъ

Адыгейим и Лышхъэу Къумпъил Мурат Тэхъутэмийкье районым щылагъ, гурыт еджапшэхэр
мынгъ зэрэцгэпсыхэрэр ыуплэкъугъ. Йофтхъабзэм хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэ
ипшээрэйхэр зыгъэцакъеу Клэрэшэ Анзаур, муниципальнэ образованиеу «Тэхъутэмийкье
районым» ипащэу Шъэо Аскэр, АР-м иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, районым
ипсэуплэхэм яадминистрациехэм яофышэхэр.

Гурыт ежапшэхэм зы сменекъе
иоф ашлэнэу УФ-м и Президентэу
Владимир Путиним унашьюу
ышыгъяэр Адыгейим игъорыгъозэ
зэрэцгэцакъэрэр шыгуу къэ-
тэгъэкъижы. Мы аужыре ильес-
си 5-м гурыт еджэпли 5 республи-
кам щашыгъ. 2024-рэ ильесим
нэс джыри гурыт еджэпли 5
агъэпсынэу рагъухъе.

Адыгейим и Лышхъэ АР-м
гъэсэнгъэмрэ шэныгъэмрэкъе
и Министерствэ пшъэриль
фишыгъ цыфхэр нахьыбэу зы-
шыпсэурэ Тэхъутэмийкье рай-
оным нахь лъэшэу ынаэ тир-
гъэтинэу. Мы районым гурыт
еджэпли 24-рэ ит. Ильес къэс
кэлэеджаклохэм нэбгыре мийн
ехъу къаахъю. Гурыт еджап-
шэхэм ячыпшэхэм афэныкъорэр
нахьыбэ мэхъу.

Мы ильеситуу благъэм гурыт
еджэпли 3 Тэхъутэмийкье рай-
оным щагъэпсынэу рагъухъе.
Ахэм яшын фежъэгъяхъ. Нэб-
гыре 1100-мэ атэлтигъэгъе гурыт
еджэпли 2 псэуплэхэу Яблонов-
скэмрэ Адыгейякъэмрэ, нэбгыре
250-рэ зычэфштэр къуаджэу
Бжыхъэкъоежьым аща гъэпсы-
штых. 2023-рэ ильесим итгээ-
гээзэ мазз псэольякъэхэр атын-
хэ фое. Лъэпкъ проектэу «Гъэ-
сэнгъэм» хэхъэрэ шольъир
проектэу «Джырэ шапхъэхэм
адиштэрэ гурыт еджапли» зыфи-
орэм ахэр къыщыдэлтигъяхъ.

АР-м и Лышхъэ къуаджэу
Бжыхъэкъоежьым апэ къыщы-
уугъ. Чыпилэ администрацием
иофышэ къызэриуагъэмкъе, аш-
дэт гурыт еджапшэ 1910-рэ
ильесим агъэпсыгъ. Нэбгыре
213-рэ аш щеджэ, мыгъе джыри
кэлэцыкъу 36-рэ чэхъяшт. Нэб-
гыре 250-мэ атэлтигъэгъе гурыт
еджапшэ тлюу зэтеутыгъэшт,

производственна мастерскойхэр,
спорту, актове захэр, кружокхэр
зыщызэхашшт классхэр, библи-
отекэр, шхаплэр, медицинэ
пунктыр ыкни нэмыхъхэр аш

Гурыт еджапшэхэм актовэ зали,
спорту, тренажернэ залитуу,
шхаплэр, медпункти хэтыштых.
Псэуальэм ишын сомэ миллиард
1,3-рэ фэдээз пэлжъяшт.

Къумпъил Мурат муниципали-
тетырэ АР-м гъэсэнгъэмрэ
шэныгъэмрэкъе и Министер-
ствэрэ пшъэриль афишигъ
псэольэшьын иофшэнхэр зэра-
гъэцакъхэрэм ренэу гъунэ
альфафынэу, гурыт еджапшэхэм
къаплэулыг чыпшэхэмрэ инфра-
структурэмрэ язэтгэпсыхъан
ыпэррапшэу дегупшысэнхэу,
общественнэ транспортным
имаршрутхэр кэлэцыкъухэмкъе
нахь тэрифэгъухэр зэхагъэу-
ционэу.

«Урысие Федерацием и
Правительствэ и Эпнээгъу
ишиагъэкъе гъэсэнгъэм
изегъэшшомбгүүнкъе,
джырэ шапхъэхэм

адиштэрэ гурыт еджап-
шэхэм ягъэпсынкъе проек-
тишихъо заулэ мы аужыре
ильесхэм республикем щагъ-
эцакълагъ. А Йофиэнэр
тапэкли лыгъэгъяотгээн,
федеральни программа-
хэмрэ лъэнкъ проектхэмрэ
амалзуу къатыхъэрэр икьюу
гъэфедэгъэнхэ фое. Псэ-
ольякъхэр затлууцикъе,
гурыт еджапшэхэм Йофи
атегъэуагъэр нахь макъ
хууц, ахэр зы сменэ Йо-
фиэнэм тегъэхъэгъэнхуу
хэгъэгум и Президент
пшъэрильэу къыгъэуцугъэр
эшиюхыгъэ хууц», —
кыуагъ Къумпъил Мурат.

АР-м и Лышхъэ
ипресс-къулыкъу

Гъогухэр зэрагъэцэк Iэжъхэрээр аупльэкIугъ

Шольыр проектэу «Къэлэ щыIэкэ зэтегъэпсыхъагь» зыфиорэр муниципалитетхэм зэращайцакIэрэм Адыгейм и Лышхъэ ренэу пүнэ льефы. Къумпыл Мурат Тэхутэмийкье районым зэком, поселку Яблоновскэм итогухэр зэрагъэцэкIэжъхэрэмрэ общественнэ чыпIэхэр зэрэзетырагъэпсыхъэхэрэмрэ ыупльэкIугъэх.

Іофтхъабзэм джащ фэдэу хэлэжьагъэх АР-м и Премьер-министрэ ишшэрийльхэр зыгъэцакIэу КIэрэшэ Аизаур, муниципальнэ образованиеу «Тэхутэмийкье районым» ишацэ Шээ Аскэр, АР-м иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, Яблоновскэ къэлэ псэупIэм ипрокуратурэрээ инадминистрациэр ялIыклохэр.

ЫпекIэ Яблоновскэм зэком пшъэрильхэр афишиягъэхэр зэрагъэцэкIэжъагъэхэр АР-м и Лышхъэ ыупльэкIугъ. Гүшчээ пае, урамхэу Новэмрэ Широкэмэ агъэцэкIэжъэх зэхъум ювшэнхэр дэгъюу зэшохыгъэнхэм, социальнэ псэуальхэр зэзыпхыр гъогухэм ягъэцэкIэжъын мэхъаншхо зерялэм анаэтираригъэдээгъагь.

Къумпыл Мурат юфхэр зэрагъэцэкIэхэм уасэ кыритыгь. Урамэу Широкэм ыбгуултуу гууч-бетон трубэхэу Ѣччалхьагъэхэм ошхыпсыр арэльадэ, лъэсгъогухэр агъэпсыгъэх, гъогум ызыньюк нахыбэм асфальт тыралхьагь. Йоныгъом иублэгъу ехуулIэу ювшэнхэр аухыштыг. Метри 6-м нэсэу гъогум зырагъэушомбгыгь, метри 2 зишьомбгыгь эхэлэхэр гъогухери агъэпсыгъэх.

Лээпкэ проектэу «Щынэгъончэ ыкы шэпхъэшүхэм адиштэрэ автомобиль гъогухэр» зыфиорэм кыдыхэльтигъэ Фрунзэмрэ Титовымрэ яурамхэри мигъэ Яблоновскэм щагъэцэкIэжъыщтыг. Йоныгъом и 1-м ехуулIэу ахэм ошхыпс ильэдапIэхэр, лъэс гъогухэр ашагъэпсыщтыг, остыгъэхэр ашапальхэштыг. Пстэумкии ашэ пае гъогу фондын сомэ миллион 214-м ехуу кыхагъякыгь.

Шольыр проектэу «Къэлэ щыIэкэ

зэтегъэпсыхъагь» зыфиорэм диштэу щагухэм язэтегъэпсыхъанкIэ Тэхутэмийкье районымкIэ Яблоновскэ къэлэ псэупIэм ювшэнхэр щаухыгъэх. Сомэ миллион 71,751-рэ ахэм апэлхьагь. Пстэумкии 2022-рэ ильэсийн шагуу 11-рэ зы общественнэ чыпIэре Яблоновскэм щизэтырагъэпсыхъагьэх. ДжэгупIэхэр, зыгъэпсэфыпIэ чыпIэхэр, автомобильхэр зыдагъэуцүйтхэр аш щагъэпсыгъэх, остыгъэхэр щизэблахьугъэх.

АР-м и Лышхъэ спорт еджапIэу N 3-ми щыагь. Нэбгырэ 900 фэдиэмэ аш ёщагъасэ. Спорт еджапIэм ишацэ кызэршиагъэмкIэ, агъасэхэрэм япчагъэ зэрэхахьорэм епхыгъэу унакIэ шы-

гъэн фае. АР-м и Лышхъэ республикэм физический культурамэрэ спортымрэкIэ и Комитет ишацэ Дэгужье Мурат пшъэриль фишиягь муниципалитетийн индаминастрия ишацэ игъусэу унакIэм игъэпсынкIэ амалэу щыIэхэр зэргийшэнхэр, ашкIэ ишыкIэгъэ документхэр ыгъэхьазынхэу.

Адыгейим и Лышхъэ кызэршиагъэ щыгъэмкIэ, социальнэ, транспорт инфраструктурэ дэгъу псэупIэм фызэхшэгъэн, микрорайоныкIэхэм яланизование икью дегупшигэгъэн фае. Къумпыл Мурат Яблоновскэм имикрорайонхэм ашыц горэм щыагь, псэупIэм комплексу агъэпсырэр кызэршиагъэх. Джаш фэдэу Адыгейим и Лышхъэ зэхэсэгэйзээ ёришагъэм цыфхэм зыгъэгүмэйкIэ юфыгъохэм щаухэлхагъэх. Яблоновскэм изэтегъэпсыхъанкIэ, кIэлэцыкIу джэгупIэхэм, зыгъэпсэфыпIэ чыпIэхэм, гъогухэм ягъэпсынкIэ Къумпыл Мурат пшъэриль заулэ афишиягь.

«ПсынкIэу хэхъоныгъэ зышиярэ псэупIэхэм Яблоновскэр ашыц. Ау зэшохыгъэн фаеу аш ёшагъэхэдээ ит. МикрорайоныкIэхэр агъэпсыхэ зыхъукIэ чыпIэм илланировкIэ проектийн дэхийхэх хүщтэп, муниципалитетийн фэнхиуагъэу илэхэри, цыфхэм яшонгъоньшэхэри икью кыдалытэнхэ фае. ПсэупIэм хэхъоныгъэ ягъэшыгъэнхэмкIэ, цыфхэм яшыIэкI-псэукIэ зыкье гээтигъэнхэмкIэ федеральын гупчэм амалыгъохэр кытетых. Нахь шуягъэ кытэу ахэр жыгъэфедэх», — кыуагь Къумпыл Мурат.

АР-м и Лышхъэ ипресс-къулыкъу

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ иунашуу

Рэзныгъэ тхыль афэгъэшьошгъэнүүм ехылIагь

Физический культурамэрэ спортымэрэ зыгъэушомбгынкIэ гъэхъагъэхэр зерялхэм фэшл рэзэнгъэх тхыль афэгъэшьошгъэнүү:

1) Беданкъо Байзэт Хусен ыкъом — Адыгэ Республикаан икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Сэкъатныгъэ зиIехэм атегъэпсыхъэгъэ Адыгэ Республикэ физкультурэ-спорт гупчэм» дзюдомкIэ итренер-кIэлэгъаджэ;

2) Бербетова Алевтинэ Александр ыпхъум — Адыгэ Республикаан икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Олимпиадэхэм ахэлжъэштхэр ёщагъэхъазырырэ спорт

еджапIэу N 1-м» атлетикэ псынкIэмкIэ итренер-кIэлэгъаджэ;

5) Псэун Назир Хазэрэилэ ыкъом — Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм ихэшьопыкIыгъэ командэхэр зыгъэхъазырырэ Гупчэм» ишацэ игуадзэ;

6) Федотов Анатолий Сергей ыкъом — Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Кушхъэфечье спортымкIэ Олимпиадэхэм ахэлжъэштхэр ёщагъэхъазырырэ спорт еджапIэм» итренер шъхьаэ;

Шышхъэум и 13-р – физкультурникым и Маф

Адыгэ Республикэм щыпсэуухэу лъытэнгъэ зыфтэшыгъэр!

Физкультурникым и МафэкIэ тышьуфгушо!

СпортымкIэ гъэхъэгъэшхэр зиIэ Адыгэ Республикэм мы мэфэкIым мэхъаншхо Ѣыраты. Физический культурамэрэ спортымэрэ апышэгъэ пчагъэмкIэ хэгъэгум ишьолтыр пэрхээм зуу тащиц. ТичыпIэгъухэм профессиональнэ спортсмен, тренер, спортым иветеран цэрилохэр бэу къахэкIыгъэх. Ахэм хэгъэгум испорти, дунэе спорти гъэхъэгъэшхэр аашашыгь, ныбжыкIэхэмкIэ ѢысэтихыпIэшоу Ѣытых.

Спорт инфраструктурэм изегъэушьомбгүнкIэ мы аужырэ ильэсхэм республикэм бэ Ѣашагъэр: джырэ шатхъэхэм адиштэрэ физкультурэ комплексхэр, спортызлхэр, джэгупIэхэр агъэпсыгъэх, кIэлэцыкIу-ныбжыкIэ спорти еджапIэхэм ачIэсхэм атегъэпсыхъэгъэ пчагъохэр къашафыгъэх. Урысие, дунэе мэхъанэ зиIэ зэнэкъокуухохэр Адыгейим бэрэ Ѣызэхашхэр. Ахэм ѢашуягъэкIэ Адыгэ Республикэм исхэр физический культурамэрэ спортымэрэ нахь апышагъэ мэхъух, ныбжыкIэхэм профессиональнэ спорти апэрэ лъбэхъухэр Ѣашых.

Спорт юфтхъабзэу зэрхъэхэрэм тапекIи кIэхъышуу кызэрратыщтым, ѢыкIэ-псэукIэ тэрэз зиIэхэр, спортым пыщафыгъэхэр нахыбы бэ зэрхъуутхэм тицыхэе тель.

Спортсмен, тренер, ветеран пстэуми, зиIэнгыгъэрэ зиопытэр кыткIэхъухэрэ ныбжыкIэхэм адэзыгохъхэрэм тицэрафэрэзэр непэ къэтэло.

Физкультурэрэм спортымэрэ зиIэнгыгъэ афэзэгъээорышэрэ пстэуми псаунгыгъэ пытэ, ѢыкIэ-псэукIэ дэгъу ялэнэу, спортым теклонигъакIэхэр кыншыдахынэу, тидэрэ лъэныкъуу гъэхъаэхэр Ѣашынэу тафэлайо!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу, Урысие политическэ партиеу «Единэ Россием» и Адыгэ шъольыр куутамэ и Секретарэу Къумпыл Мурат Адыгэ Республикэм исхэр физический культурамэрэ спортымэрэ нахь апышагъэ мэхъух, ныбжыкIэхэм профессиональнэ спорти апэрэ лъбэхъухэр Ѣашых. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЭР

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Къумпыл Мурат

къ. Мыекъуапэ, шышхъэум и 10, 2022-рэ ильэс N 189

ЦЫФЫШХЭР НАХЬ МАКІЭ ХҮМЭ...

ООН-м экономикэ ыкли социальнэ тофхэмкэ и Департамент идоклад кызыэрэшиорэмкэ, шэклогу мазэу къаклорэм дунаим тет цыфышхъэм ипчагъэ миллиарди 8-м нэссынт. Къихъашт ильэсэм Китаир арэп, Индиер анахь цыфыбэ зыщыпсэурэ хэгъэгоу хуушт. Миллиарди 7-р цыфльэпкым зэпицыгь 2011-рэ ильэсэм чьэптиогу мазэм и 31-м. Ямиллиарди 7-рэ цыфыр а мафэм Калининград къышыхъугъ.

Зэрэдунаеу штэмэ, цыфэү кытхэвэрэй нахьыбэ мэхъу, ау жъажьэу а пчагьэм хэхъо. Дунаим кыышхүрэ тхамыклагьохэм, заохэм ямылтыгьэу, 2050-рэ ильэсүм ехүулэу цыф пчагьэу дунаим тетыр миллиарди 9,7-рэ икъущт, 2080-рэ ильэсүм миллиарди 10,4-м нэсүшт.

лионитүкэ нахьыбэ хъугъэ. Ар Кырым Урысъем ёщ зэрэхъужыгьэм епхыгьэу эксперт-хэм альытэ.

Кэзуххэм кынзэрагъельягьо-рэмкэ, мы аужырэ ильэсийн регион 20-р ары зицыфышихъээ хэхъуагъэр. Ахэм ашыщэу 13 нынэп сабьеу къэхъухэрэм япчагьэ ишүагъэкэ цыфы-

Цыфышъхъэм къыщымыкэ-
нимкэ ишүагъэ къекло цыфмэ
агъашэрэр нахыбэ зэрхьу-
рэм. ООН-м къызэритырэмкэ,
2021-рэ ильэсүм цыфхэм гу-
рытымкэ, ильэс 71-рэ агъа-
шлэштэгъэмэ, мы лэшлэгум
ыгузэгхэм адэжь а пчагъэр
ильэс 77,2-рэ хьущт. Арэү щит-
ми, щылэкэ дэгүү зиэхэгъэ-
гухэм сабьеу къащыхъурэм
ипчагъэ нахь макэ мэхъу.
Гушылэм пае. 1950-рэ ильэсүм

— Ильясищым кыкыңыз (2019-2021) тихегъэгу щыпсәүхә

Хүүши. Урысыем фэгъэхыгъэу къэ-
плон хүумэ, кіэтыхыкыжынэу
джырэблагъэ хэгъэгум щыкляа-
гъэм иклюххэр пэшорыгъэшьэу
зызэфахысыйжхэм къызэрэ-
льэгъуагъэмкі, непэ тихэгъэгу
нэбгырэ миллиони 147-рэ щэ-
псэу. Ильэс 11-м къыклоц хэ-
гъэгум исым ипчагъэ мил-

рэр миллион 1,2-кіэ нахъ ма-
кіэ хъуғъэ. «Пандемие закъор-
ара ар зилажкъэр?» алоу къы-
сэүпчылхъэу къыхэкъы.

Шылыпкъэ, коронавирусым мөхъян эшко ил, ау ащ изакъоп. Мы аужырэ ильеситүм мигрант-хэм яичьагъэ лъэшэу кыыштылагъ, тихэгъэгу укъихъаныр кынигъ. Къэхъугъем ипчайгъэхъылгагъеу къэплон хъумэ, гъэшлэгъоныр къэхъурэм ипчайгъэ къызэрэщи мылагъэр ары. Узыр къызежжээм, сабьеу къэхъуштыр нахь мэктэштэу зылга-гъэхэри, къэхъурэм ипчайгъэхъоштэу зылъытагъэхэри щылагъэх. Ау аперэхэри, ятлон-рэхэри хэукуяагъэх — къэхъурэм ипчайгъэ 2020-м ыкни 2021-ре ильесхэм зэхъокынгъэл.

Арэй щитми, демографиен ытээнүүкөк ё зэкэри дэгүү плон пльэкцүүщтэп. Непэ хэгээгүм щыпсэүхэрэм ныбжь хэхлэгээ зилэу ахетыр къябэкы. Зээ ужым къэхъугъэхэм аныбжь ильяс 70 — 75-м нэссыг. Зэкээми зэрэшлэу, 1947 — 1956-рэ ильээсхэм сабийбэ къэхъущтыг. А лъэхъаным къэхъугъэхэр ныбжым елъытыгъэу джы дунаим ехыжыхыг. Етиани аш корона- вирусым къыкцэлъыкцогъэ узхэр къыххэхъожыхыг. Арышь, къэклощт ильээсхэм дунаим ехыжыхыг рэр нахьыбэ хьущт. Къэхъурэм ипчъагъэ къызыэрэцыкцэштым лъапсэу илээм фэгъэхыгъэу джыри зы ушъхьагьу. Непэ сабий къызыифэхүн фэе ныбжыхыкцэхэр я 1990-рэ ильээсхэм къэхъульэхэр ары. Ау а ильээсхэм къэхъугъэр бэл, 1999-рэ ильээсим анахь мэктэ дэд. Нэ

мыкIэу къэпIон хъумэ, непэ анахь макIэ хъурэ лIэужыр ары унагьо зышIэн, сабый къызыфэхүн фаер. Ацк къыхэкIэу я 2020-рэ ильэсхэм къехъурэр нахь мэкIэшт. Я 2030-рэ ильэсхэм нахь хахью ригъэжэшт ныIэп. Арышь, къехъурэр зэрэмакIэм къыхэкIэу хэгъэгум щыгсэурэм ирчьяагьэ къышы-кIешт.

щтыр!» alo. Ау ар юфышху. Цыф щымыIэмэ, чылPэр нэ-кы мэхху, псэупIэ цыкIухэри мэкIодыжых. Арышь, цыфы-шхъэм къыщикиIэ хъущтэп. Етланэ цыфэу хэгъэгум исым ирчьяагьэ экономическэ мэхьанэшхо илэу щыт...

«Хэгъэгум щыгсэурэм ирчьяагьэ миллионы 120-м е 100-м сундиго насышт?» зынхэрэм а

Тэ тиреспубликэ шитэмэ, Урысыем инэмыхиI субъектхэм ари афэд. ЗэмкIэх хэхьо, етланэ хэкIы. Аужырэ ильэс 20-р шитэмэ, 2000-рэ ильэсүм цIыфэу щынсурэм изы процент хэкIыгзагь ыкIи пчагзэр 449000-рэ хьугзээ. 2003-рэ ильэсми а пчагзэм хэкIыгь. 2006-рэ ильэсүм цIыфэу республикэм исыр 442000-рэ хьугзээ. Аиц тетэу 2008-рэ ильэсүм нэс пчагзэм хэкIыгь. Етланэ 2009-рэ ильэсүм кышгэжээжсагзэу ха-хьоу ригзээжсагь. Ау 2011-ра ильэсүм пчаг-

2011-рэ ильэсүүм ичвав-
гъэм етгани хэкІыгъ, ау
ац хэкІыныр къызыу-
щугъ. Аиц ыуаж зэпымыоу
цІыфышихъэм хэхъуагъ.
2016-рэ ильэсүүм ехъу-
лдэу Адыгейим иэбгырэ
451480-рэ щынсэу-
щтыгъ, 2019-рэ ильэсүүм
454744-м нэсыгъ.

Росстатым кызыэртирымкىء،
2021-рэ ильесым Адыгэ Республикаسىнин сабый 4553-рэ кызыыхىغۇزь، дунаим ехыжыгىلەر нېبىرىرэ 7350-рэ мەхъү.

СИХЪУ Гошнагъу.

Тихэгъэгу, тиреспубликэ ирэхъатныгъэ къеухъумэ

Зиоффшэн фэшьыпкъэу, лыбланэу, гъэпсэф имылэу къулыкъур зыхъэу Адыгеим исыр маклэп. Тихэгъэгу, тиреспубликэ ирэхъатныгэ икъэухъумэн ахэм явшъэрыйль. Яшэнкэ псыхъагъэх, пытаѓъэрэ лыгъэрэ ахэль.

Ахэм ашыңыз непэ тыкъызтегушылә тшоиңпъор ильес 30-м клахъеу къулыкъушәхәм ахетту Яхъулә Адам. Мы уаҳтәм Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо автоинспекции ихәушүхъафыкъыгъе вズвод икомандир ар игуадз.

къушәмә ар ахэт. 2002-рә ильесым янә-ятәхэр зыщыгъсәурә районым ыгъезжыгъ, Теуцожыкъ районымкә отделением и ППС Йофшәнныр щыпидзәжыгъ. 2002-рә ильесым шәкіргү мазэм зәозәпәуцужь зыщыкъорә Чәчэн Республикаем

Адам Теуцжоу районом ит къуаджэу Нэшүккүае къышыхъуль, щапууль. Шу зыщызэрэл эгъухэрэ, зыщызэгурьлохэрэ, адыгагъэр зыщагъэл эп!эрэ унагъо къалэр къихъухъагъ. Ятэ-янэхэу Азмэтре Дарихъанрэ лэжъэкъо чанхэу ящитхуу чыжъэу лугъэ.

Бэлэндээр ит къуаджэу Адам Теуцжоу районом ит къуаджэу Нэшүккүае къышыхъуль, щапууль. Шу зыщызэрэл эгъухэрэ, зыщызэгурьлохэрэ, адыгагъэр зыщагъэл эп!эрэ унагъо къалэр къихъухъагъ. Ятэ-янэхэу Азмэтре Дарихъанрэ лэжъэкъо чанхэу ящитхуу чыжъэу лугъэ.

1996-рэ ильэсэям Адам Дагыстан агъеклөгьагь. Мэзитүм къыклоц блок-постэй Аркобаш къезыгъэгъунагъэхэм ашышын.

Ихэгъэгу шү зэрилъэгъурэр къышы-
хатэу, ильэс пчагъэ хүгъэу къулы-
гын түүхийн эзэнтүүлэлтэй нийтийн
төслийн төвийн түүхийн эзэнтүүлэлтэй
нийтийн төвийн түүхийн эзэнтүүлэлтэй

— зэ тесыубытэгъагъ, — къеуатэ ащ.
— Мыщ щызгъеклөгъе уахътэм гуп-
шысэ гъэнэфагъэхэр сигъэшыгъэх.
Къысеклугъ уахътэ «чыпіэ плъирхэм»

сарытэу, псаоу сыйкъэнэштми сымыш!эу, лъэхъан псынкъагъэп ар, ау тихэгъэту ирэхъатныгъэ къэтыухумэныр къулыкъуш!эхэмкэ типшъэрэль шъхьа!эу щит. Синасып къыххи псаоу

— Мы сэнэхъатым угуклэ уфэмыйшагъэю юф рышишьущэтэп, хэшьык фушийенэу щыт. Бэрз къыхэкы хьугъэ-шігъэ къин дэдэхэм тахафэу, аварие гухэкышихохэм тарихылэу, цыиф укыгыаби тэльэгъу. Ау, сидэу пышын, ахэр зэки тилюшэнкэ къытэлхыгъэх. Мыеекуапэ имызакью, районхэми гъогурыклоныр ашыцынэ-гъончээним тыльэппээ. — elo Алам.

ТЫЧИНЧВЭНЫМ ТҮЛҮҮГҮЛҮЗ, — ен Адам. Ихэгъэгу кызызэриухумагъэм, лы-хүжүүнгүй эзрихиагъэм апа Яхуулээм иильэс тоошигэхүүхэм щитхүү тхыльяа, медалээр кырыатыгъэр макээл. Ахэм аашыцых «За службу в России», «Отличник милиции», «Участник боевых действий», «За верность долгу» ыкли нэмэгдхээр.

Адам ишъхъэгъуси къулукъушлэхэм ахэт. Сабынту зэдануу. Пишэшъэжье нахьыжьым гурьт еджаплэр къеухы ыкли янэ-ягэхэм ягъогу төхжэ шлонгыу. Клалэм илъяс 13. ыныбжь

ПЕПЭКЬО Анет

Херсонскэ хэкум кIуагъэх

АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерстве изэхэштаклоу, Адыгейм икли врач куп Херсонскэ хэкум кIуагъэ.

Пстэумкіи нэбгыри 6 купым хэтыр: терапевтэу 3, кіләпцікүхэм язээрэ врач ыкіи хирург. Йофтхабзэу «Псаунгъэм имешюку» зыфиорэм кыышыдэлтыгагьэу агъэпсыгъэ бригадэр къалеу Геническ кызызщыгүчтэй.

Медицинэй илошшилжээр ягуулэх зэрэглэлийг министерствээс кыншыхагжэштийг. Мыш щилжсээрээ нэжт-үжжэх аяллыг бэлэн медицинэ лэгээ замыгьтойрээр бэшлагь. Иофхъабзэм ишүүгээдээ джы ахэм япсаунгээ изытэв зэргэшэнэу, диагноз тэрээ афагъяацунэу, ишкылагьэм төтэв язэнхэе амал яз хүргэ.

«Псауныгъэм имэшлоку» зыфиорэр псэүплэхэр къыкүхъээ цыифхэм яэзэрэ поликлиникэ ѿцт. Аш Геническэ районном ѡцпсэухэрэм медицинэ йэпынэгъу аригъэтгэвшиг. Шлоньоныгъэ зиэхэр зэкэ аш къеколлэнхэ, япсауныгъэ изытет зэрэгшэшэн альэкшыт.

Процент 40-р хагъэкыгъ

Селоу Красногвардейскэм икІэу къуаджэу
Улапэ зэпичызэ поселкэу Заревэм клоэр
гъогум ия 23-рэ километрэ тель лъэмыйджэу
псыхьюу Псынэф инэпкъхэр зэзыпхырэр
льэпкъ проектэу «Щынэгъончъэ ыкИи
шэпхъэшүхэм адиштэрэ гъогухэр»
зыфиорэм кызэрэшыдэлъитағъэу мы
уахтэм ағэцкілжы.

ОАО-у «Ростовавтомост» зыфиорэр ары аш юф щызышілерер, пшъэрыльзей ялэм процент 40-р хагъэктыг. Лъэмымджым изы лъэнныкъокле псыхъо непкъухэр агъэпстагъэх, пкъэоу псэуальэр зытетхэр агъеклэжыгъэх. Загъеңеклэжырэм үүж ар нахъ шьуамбгъо зэрэхъущыр джыдэдэми къельягъо. Лъэсрыкъохэм апайи гъогу фашишт, транспортыр зэрыкъорэм ар пычтышт.

Псөүальэм ильгээхэйн сомё миллион 77,84-рэ пэуялъехьцт. Ильэсэм ык1эм нэс тошшэнхэр аухынхэй льмэйджышихэм гүхэль яи.

Шыгу къедгээкъыжын, мы ильесым аш нэмүкіеу лъемыдгиттуу республикэм щагъэцкэлжынену щыт, пастэумкы сомэ миллиони 169-рэ ахэм апэльхьашт.

Шышъхъэум и 14-р псэолъэшын и Маф

«Адыгэир схъожьынэу зыпарэки сыгу къихъагъэп»

Андрей Тугулуковыр. Тээыхыл бер юшынэ Аслан.

Хызметшаплэр Мыекъуп зыдтыр, Совет хабзэм ильхан, 1961-рэ ильесим, агъепсыгъагъ. 1994-рэ ильесим нэс гээстнүүхээ шхуантээр псэүлэхэм ящэлгэгъэнэр, ашызэбгырыщиъэнэр ары зыфэгъэзэгъагъэр. Джы аш имызакъоу, псым иклюаплэхэр егъэпсих, полиэтиленым ыкчили полипропиленым ахшыкыгъэй ахэм ашагъэфедэхэрээр къидегъекъих, псэольэ зэфэшхъафхэр егъеуцух, егъэцкэжых.

Андрей Тугулуковыр Мыекъуп экинчийг, щаплуг, гурит еджаплэм ыуж автодорожнэ техникумыр кышиуухыг. 1994-рэ ильесим ары «Южгазстроим» кызыкыгъагъэр, прорабэ иофшэн щыригъэжъагъ.

А лъехъаныр зэрэмьсын-клагъэр кыхиубытагъэхэм дэгью къашэжы. Ахэр кызепызымычыштугъэхэм ашыщэу «Южгазстроим» 1997-рэ ильесим «истыхы», Андрей Тугулуковыр арбитражнэ гъэйоришалко аш фашыгъагъ.

А уахтэм иофхэр зыфэдагъэхэм къатагущынэар ар фэргъэп, кызырклоу зэрэцмынтыгъэхэр, кыныбэ кызэрэзэлчагъгъэр къекъеу кыгуагъ. Чыфэу хызметшаплэм тельнгъэр атыжы, зэрээтэуцожынгъэхэм ежь ишушагъеу хэлхими игуу кышигъяа, ау аш кыщегъэжъагъеу ежь игенеральнэ директор.

Непэ хэхонигъэхэр ышынэ хызметшаплэр лъекъуате. Лъепкэ проектхэм, программэ зэфэшхъафхэм къадыхэлтыгъэрэ, кыныбэ кызэрэзэлчагъгъэр ашыщыбэм «Южгазстроим» илах мымакъеу ахэль. Гүшүлэм пае, УФ-м и Президент къещакло зыфэхъугъе социальнэ догазификацием иххырынх хэлажъэ. Мыекъупэ, Мыекъупэ, Джэджэ ыкчи Красногвардейскэ районхэм ашыпсэухэрэм ящагуухэм гээстнүү-

хээ шхуантээр арищэлэнэу ригъэжъагъ, пстумки унэгъо 800 исписке хэт.

Мыекъупэ районным щыпсэухэрэмкээ социальнэ мэхъанэ зиэ станциеу гээстнүүхээ шхуантээр зэбгырызытупшырэр икэрикъеэ зышыжыгъэр мыхызметшаплэр ары.

Джащ фэдэу Теуцожь районным ипсэуплэхэм псыкыччылэхэр, псырыкыаплэхэр ашагъекъэжыгъэх, мы уахтэмми аш фэдэ иофшэнхэр щыльгагъэклутэх. «АгробизнесИнкубаторэу» Джэджэ районным ит станицеу Дондуковскэм шастьэпсигъэрэ зышыгъэри «Южгазстроим» ары. Социальнэ псэолаби ыгъэцууг, гүогухэм яшыни, ягъэцкэжыни хэлажъэ.

Аш фэдэ щысэу къэпхын

Неущ псэолъэшхэм ямэфэк. Унэхэр зыгъэуцухэрэм ямызакъоу, гүогухэр, лъэмиджхэр, социальнэ псэольэ зэфэшхъафхэр зышыхэрэм, гээстнүүхээ шхуантээм, псым яклюаплэхэр зыгъэпсихэрэм ар ямэфэк. Мы мафэм ипэгъоктэу ягуу къэтшынэ тшоигъу ООО-у «Южгазстрой» зыфиорэм ыкчи аш ипащэу Андрей Тугулуковым.

плъекъыттар бэ. Аш ипащэ кызыршиягъэмкээ, непэ нэбгыри 100-м кызымыкъеу лут, иофшэнэу ялэм, ар зыщагъэцкээрэ чылпэм яллыгъеу а пчагъэм хагъахо, ау аужыре ильесипш-пшыл-күтфым иофшэнэе чылпэ-

хэм ашагъакъеу зыпарэки хүгъэп.

Етланы кыхэгъэшыгъэн фээр шүүшэе лэпийгъум мымакъеу хызметшаплэм ипащэ ынаэ зэрэтэтыр ары. Гүшүлэм пае, хэушхъафыкыгъэ дээ операцие Украинэм щыкторэм хэлжъэ.

лэжъэрэ дзэклилхэм техникээлээ ишгээгээ афхэхүг, цыфэу аш кыкыжыхэрэм адээ.

Андрей Тугулуковыр АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм ияблэнэрэ зэлгүэлгээгээ идепутат, «Единэ Россиян» ифракции хэт. Пшэрыльеу а иофшэнэм кыгъэуцухэрэр гъэцкэгъэнхэр, хэдзаклоу цыххэе кыфээзшыгъэхэм ягумэкыгъохэм ядгээзэжынкэ адээгъэнэр илшэрыль шхъялэу элъяте.

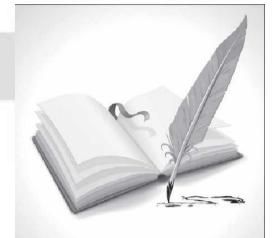
— Псэольэшынэм ильесипш пчагъеу естьгъэм дэгью кызыгтурагъеуягъэр мы лъэнхъомкээ законодательствэм щыклагъэхэр зэрилхэр, лъехъаным диштэу ахэр гъэкэжыгъэнхэ фэеу зэрэштыр ары. Аш амалэу силемкээ сыйдэлжээнэу сирай, — кыгуагъ аш. — Етланэ, Адыгэим сыйкхуухагъ, нэмийк чылпэ сирыкыгъэп, нэмийк субъекткээ схъожынэу зыпарэки сыгу къихъагъэп. Республиком хэхонигъэхэр мымакъеу ышыгъяа, ахэм сарэгушхо, сэри сишигуагъэ къэзгъэхлоним, ахэм сиахь ахэслхъаным сирыль.

Гүхэлъышлоу илэхэр къидэхъунхэу Андрей тыфэльяло, ежыри, хызметшаплэу зипашэм лутхэмий ясэнхъат епхэгъэ мэфэкимкэ тафэгушло!

ХҮТ Нэфсэг.

Теуцожь Цыгъо къзыыхъугъэр ильэси 167-рэ мэхъү

АДЫГЭ ЛЪЭПКЪЫМ ИУСЭКЛО ГУБЗЫГЪ

Кызызрыхъухъагъэр унэгтö тхъамы-
клагь, уахътэри цыиф цыкчухэмкээ зэ-
фэдэу къинигь. Лэжьаклор мазэм зы-
лажьэкээ, къыхыхыштыгъэр тхъамэ-
фэ шхынигь. Цыгъо исабынгьо кызызры-
кчугъэп: чыраклоу, чемахъоу, чуауу
къыхыигь. Ау гултыэ чанрэ сэннаущыгъэ
гъэшшэгъонрэ зэрэхэлтири хэклюкагъэп:
орэдьир икласэу кыргицэшэу, шыкцэп-
щынэр ышлэу, аш мэкъэмэ дахэр кыы-
ригъэкэу, гур чэлъаоу, орэдьир, усэр
бъэм кыыдэкы мэхъу — Тхъэм кыы-
хильхъэгъэ тын льаплэу зэчыир кыы-
хэкъыжын фэягъэ. Чаныгъэ-лупкэгъэ
ин зыхэлт калэм дунэежьым игомыгу-
гъэ инхэр псынкэу рильэгъукыгъэх;
шүр, ер кызыщежи, зынэси кыигурую
мэхъу. Цыгъо исабынгьо-кэлэгъу адигэ-
льэпкыыр бжыы хылынгъэм зычэтигъэм
тефагь, ежыри аш ыгъэгүлагь, ауми,
иотэжыгъор — щылэкэ зафэр адигэ-
хэми нэмыкц цыиф лъэпкъэм афэдэу
къафэсигь, усаклор мыныбжыкгъэ-
гъэми (Октябрэшхор зытеклом ильэс
62-рэ ыныбжыгь), имурад зиушхугь
— иорэд зиэтигь. «Ер зымышшэрэм,
шүр ышлэрэп» alo. Ежь усаклом игъашэ
нахыыбэр дунэежьым щихыгь. Ар дэ-
гъоу щыгъозагь имыкку-имынэ щылакэм.
Ау ар къэзымынгъэгүгъэ цыифхэм совет-
скэ лъэхъаныкээм изэфэгъэ ин, ишуагъэ
икьюу къагурымынным ыгъэгумэкыщыгъэ.
А гупшысэр кыышызетыригъэць-
кыгь Цыгъо ипоэмэу «Пыши-оркь зау-
зыфилоу зэхилхьи, аригъэтхыгъэм.

Теүцожың Цыгъю Іәтажау усэн-луралыпчыныр ригъажы, ильес 70-рә ныбжым актылләжыгъер ыпхырыгъ, ыусын-гъәхәм янахыбыр адыгә фольклорым щыш хуягъе. Ашкән гупшысә къәккүаптә фәхүүгъер адыгә лъәпкым ләшләгъу пчагъәхәм ыләжьыгъе лъәпкъ жәрүйө творчествәр ары.

Адыгэ шъольырым тхэкі-еджэкі амалыр, анахъеу тхыбзэр, зыщағыпсым, Теуцожь Цыгъо иусәхэм, орәдхэм, поэмәхэм, къэбархэм, ащ ыпекѣ зэләпаххэзэ хъакіәщхэм къащаоштыгъәхэм пәс къаплыклагъ. Адыгэ литератүрә ныбжыкіер лъәшшәу зыфэнныкъогъэ лъәпкъ ақыл-губзыгъагъэр Цыгъо ихъатыркі къәпсәужыгъ, къәкіәжыгъ. Зәчый инәу Тхъэр кызыретагъэмкі, зышшыхъамысыжъеу юф ышлағъ. Итворчествәкі (кылозә атхыжыгъәхэмкі) адыгэ литер-

Шышхъэум и 15-м, 1855-рэ ильэсүм Төүцожь районым
ит куаджэу Гъобэкъуае Төүцожь Цыгъо кыщыхъуп.

турэмрэ лъэпкъ жэрыго творчествэмрэ зэрилхыгъэх.

Цыгъо адыгэ Йорбыуатэхэр дэгүү дэдэу ышлэштывгээх. Ашц пышсэу, таурыхьыжэу, тхыдэжжэу, къэбарыжжэу, орэдэу ышлэштывгээр пфэухынэу щытыгъэп. А зэкэе езбэрэу къызэриорэм имызакъоу, ахэм яхылпэгъэ къэбархэм ашыгъозагь. Орэдэу къылорэ пэпчъ иусыкки, зуусыгын уафигъэнэуасецтывг.

1919-рэ ильэсүм тхъамыкгээ гүймэйкыжээ Гъобэкьуа дэхүүхээгъагээр кыриотыкгээ «Гъобэкьое гыбз» ылоу Цыгъо ыусыгъагээр 1931-рэ ильэсүм Цэй Ибрахимэ кытхыжыгъагь.

1935-рэе ильясым къыцхажлыгын ват. Төүцож Цыгъо иусэхэр гъезетэу «Колхоз биракъым» къыщыхаутхэу фежьагъэх. Акылыши-губзыгъэм итвorchествэ къеугъоегъэн зэрэфаем джащыгъум адигэ литературэ ныбжыклем икъещаклохэм анаэ тырадзэгъагь. Къылорэр тхапам өгъэкүгъэн зэрэфаер Цыгъо гурызыгъэуягъэр а уахьтэм Гъобэкъуае къелэгъаджэу щыгэгъэ тхэклю-усаклоу Хъаткъо Ахъмэд ары. Гъэсэнгъэш-шэныгъэм, тхаклем яамал зэрэнир джащыгъум ежь Цыгъуи зэхишагь. Еджэгъэ-гъэсагъэм ыту факлоу, цыфым шу фэпшэнным, гъэсэнгъэ ебъэгъотынным нахь һэнэтгээ дэгъу ыкчи насыпыгъэ щимыгъу Цыгъо ыльтытагь.

*Гъэхъэгъэ шыагуи симыэу,
Сэ шыэрэ тээкүм осэшхо фашау,
Сэ кыысфашыагъэр сыйдэу хъярышху!
— Кыыуагъ Тэуцожу Цыгъо.*

Шысьхъэум и 15 — 16-м, 1938-рэ ильэсүм партием и Адыгэ хэку комитет ибюро унашьо ыштэгъягъ Теуцожъ Цыгъю творческэ ыккү материальнэ һэпүйэлүү ратынэу. Джа унашьор азэнакээ

зэ, Адыгэ научнэ-ушэтын институтын
рагъэкыхи, шышхьэу мазэм и 16-м
усаклом дэжь Клэрэцэ Темботрэ Кэстэнэ
Дмитрийрэ агъэкуюагъэх. А мафэхэр арь
Теуцожь Цыгъо ипоэмэ цэрийоу «Пцы-
оркь заор» кызыыхуугъэр, аш кыкылэ-
льыкуюагъ поэмэ «Мафэкъо Урысбый»
Цыгъо унакы фашыгъ, кыилорэр зэ-
кэ ытхынэу Кэстэнэ Дмитрий гүүсэ-
фашыгъ. А зэкіэмэ яшуаагъкэ Цыгъо
итворчествэ ляпсэ ыдзыгъ, иамалхери
нахь къэнэфагъэх, иусэхэр зэпымьюу-
къыхиутыхэу ригъэжьагъ. Тхаклохэм
язэфэсхэм, яконференциехэм, язэлукэ-
хэм ахэлажьэу, къащыгущылэу, усаклор-
зэльашлэ хуугъэ.

1935-рэ ильэсүм квалэу Ростов-на-Дону советскэ тхаклохэм яконференци-еу щынагын Туцожь Цыгъо иделегатыгы ыкки адигабзэктэ поэтическэ писаль «Щынэкэжъымрэ щынэклакиэмрэ» ыбуу кыышыгы. Мы ильэс дэдэм поэмэу «Родинэр» аригъэтхыгы. Шхъэклафэ фашэу 1939-рэ ильэсүм Цыгъо Адыгэ хэкумкэ лэжъаклохэм я Совет иденутатэу хадзы. А ильэсүм щегъэжъагын СССР-м итхаклохэм я Союз хэтыгы Иусэхэмрэ ипоэмэхэмрэ дэтхэу «Ыусын гэмэ ашынхэр» ыбуу Цыгъо итхылын 1939-рэ ильэсүм Адыгэ тхыль тедзан-пэм кынычыдэкигы. Туцожь Цыгъо иллитературнэ лэжъыгы э къэралыгын осэшхо кыфишигы, Лэжъэкто Быракы Плъыжым иорден 1939-рэ ильэсүм кынфагъяшшошагы. СССР-м и Ашшыэрэ Совет и Президиум и Тхаматэу М. И. Калининыр ары къезнитыжыгыэр. Кынфэчэфэу, ынэгу зэлухын гэу къеплэтызэ орденыр кынэклиль хагы, ынапэ пытэу кынубытыгы. Цыгъо ежь ыжэкиэпэктэ елэжки, етланэ ынбэлэбэжжыгы. Аш кынригъякыгыэр: нын

жымкі, тыгукі, тиғұхәлъемкі ты-
зәфәд. Аш ыуж мыш фәдә гүшіләхәр
кысыуағъәх:

**Насыпышко къэбарыр къысэнэс,
Тыгъэ нэбзьеу къысфепс.
Псаоса наградэр**

Насыпышхо тынэу сэ къысатыщтым
Сызэрэпэгъо��ыщтым сегъэгумэкъы;
Зы ӟэмкэс сыйбэн сюмэ,
Къысатыщтым иинагъэ
уяшъом нэсы,
Clitly фэсщэин сюмэ,
«Нээ-псыягъэр къысапэсын» сэло.
Ay, хьау! Ытлүри сщэищт,
Сыгуи спси къызгъэгъужыщ...
Тихабзэ шүү зыльэгъурэ цыфмэ
Дахэз къысало.
Тихэгъэгу сэ фаслорэр сшюмаккъаш,
Санкъита

Москва идэхэгъэ-льэгүупхъягээ Цы-
гъю усеклэ кырылтыкыгь. Зэрэпоэтым-
кээ пшъериль инэу илэр дэгүү дэдэу
кыргурылощтыгь. Эзклэ ытуг ихынкырэм-
кээ лэжъакломэ адэгуашэмэ шлонгыу бэ-
ыусырер. «Сэри къесэлоки кысыфэмы-
гъэтэрэз», «Тихэгъэгу фаслорэр сшо-
мак!», «Сигушыэ маклами губгъэн
кысыфэмшумыш» — ышоштыгь.

Орденыр къызэрфагъашъошагъэр ежыркѣ зэрэгушшоғъошхор анахъ зыщыклигъэтхъыгъэр Кремлым къышылогоғъе усэү «Насып» ыкли «Сигушшо жъудэсэгощы» зыфилохэрэр ары. Усаклор ильээс 80-м къехъуѓагь литературнэ сауѓэйт шыыпкъэхэу поэмэхэу «Пищыоркъ зау», «Маффекъо Урысбый», «Родинэр», усэхэр кіэу зетхыхэм. Хэгъэгум осэшхоу къыфишигъэр къыгъашъып-къэжымэ шлонгъоу усэштыгъэ, къогъанэ илаѓэп.

Шылэ мазэм и 26-м, 1940-рэ ильэсүм Төүцжол Цыгъо ильэс 85-м итэу идунаш ылхыгт.

1940-рэ илъэсэм Цыгъо иусэхэр, ипоэмэхэр дэтхэу «Сочинения» ыiou тхыль кыздэкыгъ. 1946 — 1947-рэ илъэсхэм алгыгабзэки урысызбээки

ильэсэхэм адыг азээки урысыбзээти иусэхэр тхыль шхъяфхэу кыхаутыгэх. 1982-рэе ильэсүм усаклор къызыхъу-гъэр ильэс 125-рэ зэрэхүгъэм ипэ-гъоkey, иусэхэмэрэ ипоэмэхэмэ адыга-бзээки урысыбзээки дэтхэу «Насып Iахъ» ыццэу тхыль къыдэкыгыг. Мы ильэсүм Адыгэ хэку исполкомым иунашьоkey Төуцожу Цыгъю и Унэ-музейрэ усаклом исауггээтрэ мэфээки шыыкэм тетэу Гъоб-бзээ усаа ялангуяахун эх.

Теүцожь Цыгъо къызылхұгуыр ильеси 150-рә зәхұм, Гъобәкуюа хъярым зыңырагъеәтыйгъ. «Теүцожь Цыгъу» зығиғоре тхылтырп усәхәмрә поэмәхәмрә (апәре тхылтыым дәтхәу), ятқонәрәм Кәстәнә Дмитрий итхылтәу «Орәдым тамә къыгоктә» ықін статьяхәр, гукъәкылжыхәр дәтхәу адығабзәкін урысыбзәкін къыдағылжығыз. Усәкіо цәрыйлоу, губзығыз Теүцожь Цыгъо ыңғыз зың лъәпкыым сыдигъиуи къыгот, егъашло, имәфәкі мағәхәр хагъезунәфықыых.

Теүцжың Цығып ағъэләпі, аш ыңғай районным ехы, тхаклохэр, усаклохэр, шіненгіләр жылдарда, журналистхэр фәтхәх, усаклом илитературнә музей пұныңғыз-гүләсіндең іс-өмірін сақтауда орын алған.

Адыгэ шъолтырым
тхэкІэ-еджэкІэ ама-
лыр, анахъэу тхыбзэр,
зыщагъэпсым, Теуцожъ
Цыгъо иусэхэм, орэдхэм,
поэмхэм, къэбархэм, аи-
ынекІэ зэлэнаххээ хъа-
кІэшхэм къашающты-
гъахэм исэ къапыкІагъ

Гуфаклохэр, зэкъошныгъэм игъогухэр

Абхазыр мамырэу мэпсэу

Шышхъэум и 14-м Грузием иулашыгъэ
къуачлехэр заоктэ Абхазым зихъагъехэр
ильэс 30 мэхъу.

Абхазым и Апшэрэ Советре Грузием илашхэмэр яполитическэ зэпэуцужыныгъэ 1992-рэ ильэсийн, шышхъэум мазэм хэвшлийкэу зыкынётгэй. Заом иччынамэ цыфхэм къалтынэсигь. Авиациер, топхэр, нэмийк лашехэр агъефедэхээ, заом имашо хахъоштыгь.

Шышхъэум и 14-м къыщегжэжъягъэу Грузием идзэхэм заом клагъестэу рагъягъа. Абхазым Ѣыклюре заор агъеуцуным фэгъэхыгъэ зэхахъехэр Мыекъуапэ, Напшык, Щэрджехъялэ, Грознэм, нэмийкхэм ашыклоштыгъэх.

Апэрэ зэхахъехэр Мыекъуапэ иччэгүй шъхъялэу В.И. Ленинным ыцээ зыхырэм Ѣызэхашаагъа. Абхазым гүусэ зэрэфхъущтхэм ехылгэгэе унашьохэр аштагъэх. Адигэ Хасэм итхъаматэу Шхъелэхъо Абу зыктэхжэхыгъэ тхылтыр алыгъэу гуфаклохэр гьогу мышшэтигъэм төхөштгэйх.

Гуфаклохэм ямурад

Абхазым Ѣылагъэу, къэбархэм дэгьюу ашыгъозэ Хуадэ Адам, нэмийкхэм зэхахъэм къыщигуущыагъа. Ехжэм яшлонгононгъэкэ Абхазым клоштхэм якуп зэхахъенэу унашьо зэдаштагь, «Абхаз гуфаклохэр» цээ афаусыгь.

Грузием идзэхэр Абхазым къихъэхи, республикен икъэлэ шъхъялэу Сыхум, аштагъэх. Абхазым илашхэм Сыхум къабгынагь, Гудаутэ районым куагъэх.

Апэ фэхыгъэх

Адигеим икыгъэ гуфаклохэр Сыхум Ѣыклюре заом хэлажьэштгэйх. Вокзальным, еджэлэ комбинатын лъэшэу ашызэпэуцужыгъэх. Хуадэ Адам, Шэуджэн Мурат, Микъю Аслъян лыхъужьэу фэхыгъэх.

Заом имашо псынклоу агъекло сэн зэрамылтэйкынтыр гуфаклохэм дэгьюу къагурыштыгъэх. Абхазым къоуцаагъэх лыгъэйм ишапхъэ итагъэх.

Хэта зилажъэр?

Мы сатырхэр къэзыхырэ журнали-

стэр заом ильхъан Абхазым Ѣылагъ. Грузием зэрихъэрэ политикэм дэзигъештэрэ хэбзэ къулыкъушшхэм ашын къиролгъагъэм гъэзетеджхэрэр Ѣыдэгъуазхэх тшлонгъу.

— Шъоры, шъоры зилажъэр заор къыхъэ-лыхъэ зэрхъугъэр. Мэфитуклоу аухын альэки-щыгъэ заор, ау шъо иштуакы-къоуци, заор нэмийк Ѣыкло тетэу лтыклоуатэ хъугъэр.

Хэбзэ къулыкъушшэм ыгу илтыр икъоу къымыуагъами, шыыпкъапэ къыбгурыонэу Ѣытагъ. Кавказ шъолтырим Ѣыпсэурэ лъэпкъхэм ягуфаклохэр Абхазым зыкъоуцхэм, ухуумэн юфхэм язакъоп агъецклагъэр.

Абхазхэм ягушхъэ къуачлехэр лъэшэу пытагъэх. Зэкъошхэр зэрээзкъоуцуагъэхэм иштуагъэкэ лъэкъеу ялэр нахь зыдашэжыгъ, теубытагъэ ахэльэу пыим пыуцгъэх.

Аршын, Грузием ихэбзэ къулыкъушшэ-

хэм агъэмисштхэр ашэштгэйх, заом имашо лъагъекуатэштгэй.

Грузием идзэклохэм хүнкэгэе юфхэ зэрхъештгэйм гүнэ илагъэп. Абхаз унагъохэр ахункэштгэйх, жъалымыгъэхэр зэрхъештгэй.

Зэльшээрэ тхаклоу Баграт Шинкубэ иунэ грузин тхаклохэр зеххэхэм, зекуаклоу къахэфагъэр унагъом Ѣыщхэм къытфалотжыгъагь.

Унэм зыщаплыхъагь, пкыгъо зэфэшхъяфхэм яненцигъэх, ау аштэнхэу къырамыгъэклоу зэкклохъыгъэх, рэхьтэу икъыжыгъэх.

Хуадэ Адам ихадэ зыщагъэтэйтэйгээ чылгэлэм тыйлыхъунэу зетэгъажьэм, аххаз дээзклохэм язакъоп, грузин клаалехэр гүусэ къытфэхуугъэх. Гаражитумэ азыагу хадэр къызэрэдажыжыгъэр, нэмийк чылгэл зэрэшагъэтэйтэйгээр къытэзыуагъэр грузин клаалехэр.

1992-рэ ильэсийн, тигъэгъазэм и 15-м Грузием Абхазым зээзгэхынгъэ зэдashi, заор ашыуцугъагь, ау бэ тымыгъашшэу ашыкло тээвэрэхэх.

1993-рэ ильэсийн, йоныгъом и 30-м Абхазым идзэклохэмэр гуфаклохэм зэгъусэхэу Грузием идзэхэр зэхакутих, Теклоныгъэр къыдахыгь.

Хэбзэ къулыкъушшхэм къызэрхтхэхжыгъэмкэ, Абхазымрэ Грузиемэ язэпэуцун нэбгырэ мин 16 фэдиз хэкло-дагь. Абхазхэу мини 4, грузинэу мини 10, Темир Кавказым, Кыблэ Осетием ягуфакло мини 2.

Тшыгъупшштхэп

Заор — машо. Заор — тхъамыклагь. Шэм зэхэдээ ышырэп зытефэштимкэ.

Нэхэе Казбек, нэмийкхэу дээрд Хыбхэу Рустам, нэмийкхэу Адигеим Ѣыщ клаалехэр Абхазым Ѣыфэхыгъэхэм лыхъужынгъэу зэрхъагъэр гъашшэм хэклохэштхэп. Хуадэ Адам, Шэуджэн Мурат, Микъю Аслъян, фэшхъяфхэм ацэхэр еджалэхэм, урамхэм афаусыгъэх.

Заом ехылгэгэ къэбархэр цыфхэм альтигъээсигъянхэм хэтигъэхэ апэрэ гуфаклохэу Мэшфешу Нэдждэт, Хъурмэ Хъусен, Биданыкъо Нихъад, нэмийкхэм яшушлагын къыхэтэгъэш.

Къэгъезапэ фэзышшыгъэхэр

Заом къэгъезапэ фэзышшыгъэхэм, лыгъэ шыыпкээ зезыхъагъэхэм ахэтэллытэх Абхазым илэрэ Президентэу Владислав Ардзинбэ, Адигэ Республиком и Президентэу Джарымэ Аслъян. Заом ильхъан Владислав Ардзинбэ Абхазым тищыуцкэу къыхэкыгъ. Теклоныгъэр къызыдахым ыуж Сыхум, Мыекъуапэ тащызэулагь.

Адигеимкэ Абхазым игуфаклохэм я Союз илашкуу, заор мэклоф Абхазым дээ къулыкъур Ѣызыхыгъэу Къуижъ Къэпплан къызэршиугъэу, Владислав Ардзинбэ фэдэ цыфхэр ильэсийн 100-м ээ къэхүх. Тхъэм джэнэт лъапэ къызэртиштхэм ар ашын хүнэу гуфаклохэр фэльялох.

Къэбэртэе-Бэлхъяарым къикыгъэ гуфакло купэу Г. Къэрданэр зипэшагъэм, Чэчэнэм, Дагъыстан, Краснодар краим, нэмийкхэм ягуфаклохэм лыгъэу зэрхъагъэр дунаим ишлэнгъэлэжьмэ джыри икъоу зэрэгшэлгъэп, тхаклохэм къыхаутыгъэр тшломак.

Аржинджал, Хагбэ, нэмийкхэм къатхыгъэхэм тяджээ, гуфаклохэр тынэу къыклоуцох. Хуадэ Адам, Шэуджэн Мурат, фэшхъяфхэм якъалехэр еджагъэх, пытуй альдэ тэуцугъэх, цыфхышу хүгъэх. Гуфаклохэм сауяэтхэр афагъэуцугъэх. Лыгъэу зэрхъагъэр Ѣысэ тфэхь.

Заом экономикэр лъэшэу зээчигъэ-къуагь. Щылаклоэр нахь дэйн ышыгъэми, лъэпкъхэм язэфышиштыклохэр ыгъэпштагъэх. Тиансамблэхэр, театрэхэр, артистхэр зэлтээх, концертхэмкэ зэхъожых, тхаклохэр зэлкэх.

Къош Абхазыр мамырэу орэпсэу! Мамыр Ѣылэхэр дахэ илэнэу фэтэло.

ЕМТИЛЛЬ Нурбай.

Спортыр, лъэпкъ Йофыгъохэр

АДЫГЭ БЭНАКІЭМ КЪЕГЪЭЗЖЫ

1939-рэ ильэсүм кыщегъэжъагъеу физкультурникым и Мафэ Урысыем щыхагъеунэфыкы.

Псаунуыгъэр гъэпйтэгъеним, гушхъэ куячэр къэлтэгъеним афегъэхыгъэ йофтхабзэр щылэнгъэм щылхырашызэ, спорт лъэпкъ зэфешхъафхэмкэ зэнэкъохэр зехашщыгъэх.

Совет хабзэм ильэхъан, 1920 — 1930-рэ ильэсхэм, физкультурэм зырагъеушомбгүйтигъ. Хэгъэгум иухумакохэм, дзэм кулыкъушэх клохэрэм япсаунуыгъэ зэрагъэптиэрэм даклоу, спорт щерционим, атлетикэ поянклем, атлетикэ онтэгъум, бэнакхэм зафагасэштыгъ.

Ижыре лъэхъаным кыццублагъеу адыгэхэм лъэпкъ бэнакхэм, джегукхэм къагъэх.

Шы спортым фещагъэхэр бэхьштигъэх. Сыд фэдэ зэнэкъохэр зехашщими, куячэр, кулаир кыззераагъэльэштэйм пылтыгъэх.

Зехашщаклохэр

Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэр» къещакло фэхъуи, пэсэрэ адигэ бэнакхэмкэ зэнэкъохэр Мьеекъуапа щызэхашхэхуу рагъэжъэжыгъ.

— Адыгэ Хасэм и Тхаматэ Лымыщекъо Рэмэзан, Хасэм итъецкэлэ куп хэтхэм кылддираагъэштагъ. Адыгэ Республиктэ физкультурэмкэ юки спортымкэ и Комитет зехашщэн йохэмкэ юпилэгъуу кытфэхъуугъ.

Лъэпкъ шэн-хабзэхэр кыдэлтэлтихээз бэнаклохэм афэтшыщт шүхъафтынхэр кыхэтхыгъэх, — кытиуагъ зэхашщко кулым ипащэу, Дунээ Адыгэ Хасэм зеконымкэ ныбжыкъю йохэмкэ, физкультурэмкэ юки спортымкэ икомитет ипащэу, Урысыем, Адыгэим язаслуженни тренерэу Хьот Юныс.

Бгым ишлэгъэ бгырпххэр алыгъеу алрыгъум бэнаклохэм ялэпэлсэнэгъэ щаушэтигъ. Нахь поянклем гупшисэрэм, куячэр дэгъоу зыгъэфедэрэм теклоньгъэр кыззэрэдихырэр зэхахъэм кыщильягъоштыгъ.

— Адыгэим щыцэрило цыфхэр зэнэкъохум кырагъэблэгъагъэх, йошшэним ивертанхэр ныбжыкъхэм алыклагъэх, гущы-

— Адигэ афэхъуугъэх. Аш фэдэ зэлуклэгъухэм мэхъэнэ ин ялэу сэлъытэ, — кытиуагъ Урысыем лъэпкъ бэнакхэмкэ ихэшыгыкыгъэ командэ итренер шхъалеу, Урысыем изаслуженни тренерэу Дахир Лайпановым. — Зэнэкъохум изэхэшаклохэм «Тхьашуугъэлэсэу» яслюжы сшоигъу.

Дунээ Адыгэ Хасэм ипрезидент иупчлэгъэлью Мэшфешу Нэдждэт, медицинэ шлэнгъэхэмкэ кандидатэу, отставкэм щылэ полковникэу, Адыгэ Хасэм юки ДАХ-м ахэтэу Цыккүшо Асплан, общественнэ юфышэу, шүүшэл эпилэгъухэм чанэу ахэлжэхэрэ Чэтэо Ибрахим, КПРФ-м хэтэу, йошшэним ивертанэу Цыккү Мурат, Хьот Юныс, Дахир Лайпановыр, нэмыкхэр бэнаклохэм афшүүгъэх, шүхъафтынхэр аратыжыгъэх, зэгъусэхэу непэепл сурэтхэр атырахыгъэх.

Зэгъэпшэнхэр

Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэклэ и Институт ипащэу Ахътао Рустлан зэнэкъохум еллыгъ, зэгъэпшэнхэр ышыгъэх. Адыгэ бэнакхэм ныбжыкъхэм нахь фещагъэ зэрэхъухэрэм ыгъэгушуагъ.

Пшынауу Нээрэн Щамилэрэ шьонтырпАО Гъотэкъу Люайре адыгэ къэшшо мэккамэхэр пчэгум щагъэлгүйх. Зэнэкъохум зэрэхкорэм ашлгэшэгъонэу лыплъагъэх.

— Джыри зехашмэ тигуапэу тыквэкошт,

тяглышт, — кытиуагъ пшынэо ныбжыкъю Нээрэн Щамилэ.

— Ятлонэрэ чылпэр зэнэкъохум кыщыдэсхыгъ, къекошт зэнэкъохум апэрэ чылпэр кыщысхын симурад, — кытиуагъ Хьатхъохуу Байзэт.

— Мьеекъуапэ щыклогъэ зэнэкъохум зэлшлэрэ бэнаклохэр хэлэжьагъэх, — кытуагъ Дахир Лайпановым. — Арсен Мусалаевым дунаим и Кубок кыдихыгъ, бэнэкүү 4-мэ Урысыем изэнэкъохум дышье медальхэр къащахыгъэх. Къэралыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгэир зыпсэурэр ильэси 100 зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ зэлуклэгъухэр шүкүэ сайгу кыннэжьшиштых. Спортсменхэм ацэлэй Адыгэ Республиктэ имэфэкэ пае сифэгушо.

Дахир Лайпановыр зэфэхъысихъхэр ышынгъэх. Ижыре бэнакхэм лъэпкъхэм якултурэ щыщхэу елтыгъ. Культурэмрэ спортымрэ лъэпкъхэр зэфащэх, мамыр щылакхэм хэхьюнгъэ фашы.

Къэрэшэе-Щэрдджэсүм ибатырхэу Дэкүүш Азэмат, Тэтэркүүлэ Азэмат, Краснодар краим щыщхэу Егор Пироговыр апэрэ чылпэхэр къащахыгъэх. Адыгэим ицыиф цэрилохэм зэралуялгэхэм ыгъэгушуагъэх.

— Ветеранхэм гущыэ фабэхэр кытагуагъ, тагъэгушуагъ. Адыгэир тигуунэгъушу, къош республикэу щыт. Ильэси 100 зэрэхъурэм фэштифэгушо, — ало гущыэр зээлпахызэ бэнаклохэм.

Адыгэмэ зэралоу, дахэ запорэр дахэ кытуулохы. Зэнэкъохум лъэпкъ зэфэшхъафхэр хэлэжьагъэх, адыгэ къашьор пчэгум къащашигъ.

Дунээ зэнэкъохум

— Спортымрэ культурэмрэ бэнэкло батырхэр зэфащагъэх, — игуулжисхэм тащегъэгъуазэ Хьот Юныс. — Адыгэ Хасэм итхаматэу Лымыщекъо Рэмэзан кылддираагъэштагъ Адыгэ Республиктэ изэхуагъэ зэнэкъохум зэгъэшшомбгүйхэн зэрэфаемкэ.

Физкультурэм, къоджэ спортым апышащгэхэм ялчагъэ нахьыбэ шыгъэним тыпиль. Адыгэ бэнакхэмкэ куудажхэм, районхэм зэнэкъохум нахьыбэрэ ашызэхашхэхэ тшоигъу. Дунээ Адыгэ Хасэм адыгэ бэнакхэм зэлуклэгъухэр зэхищэнхэ ыльэкъицтэу Хьот Юныс елтыгъ — аш фэдэ гупшисхэм тащэгушо.

Тыркуем, Иорданием, Сирием, Германием, Израиль, нэмыкхэм арьс тильэпкъэгъухэр культурэмрэ адыгэ бэнакхэмрэ зэфащэнхэ альэкъицт. Зэхэшкэо дэгъухэр тиэх. Мьеекъуапэ ятлонэрэ щыклогъэ зэнэкъохум зерэушомбгүй, дунээ зэлуклэгъухэм ашынхуунуу Тхъэм тельээ.

Къатхэхэрэм яшоширэ редакцием иеплъыкхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкъицт.

Нэжүүгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫИЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр
ыки кыдэзыгъэхъэр:

АР-м лъэпкъ Йоххэмкэ, Іскыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адьырээ зэпхынгъэхэмкэ юки къэбар жууцэхъям иамалхэмкэ и Комитет Адрессыр: 385000

къ. Мьеекъуапэ, ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыэр:

385000, къ. Мьеекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79

Редакцием авторхэм къаихырэр А4-кэ заджэхэрэ тхьапхэу зипчагъэхээ 5-м смыхъхэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлжээ, шрифтыр 12-м нахь цыккүнэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхьыгъэхэр редакцием зэлгээжъэлжъых.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщашуыхъатыгъэр: УФ-м хуутын йоххэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ юки зэлъы-Іэсикэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чылпэ гъэлорышил, зэраушуыхъатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщашуахуутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мьеекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэкхэмкэй пчагъэр 4795

Индексхэр П 4326
П 3816

Зак. 1442

Хэутынм узьшикэтхэнэу щыт уахтэр Сыхьатыр 18.00

Зыщашуахуутырэр уахтэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шхъалэр Дэрэ Т.И.

Редактор шхъалэм игуадзэр Мэцлэхъо С. А.

Пшъэдэжъэлжъыхызьырэ секретарыр

Жакхэмкъо А. З.